

Хрещення Русі

Запровадження християнства - це епохальний поворот в історії Київської Русі, який не тільки суттєво вплинув на всі сфери тогочасного суспільного життя, а й надовго визначив характерні особливості вітчизняної моделі історичного розвитку.

Прийшовши до влади, Володимир Великий (980 - 1015 рр. правління) спробував провести релігійну реформу, суть якої полягала в модернізації язичництва, запровадженні на Русі культу єдиного бога - громовержця Перуна. Проте навіть модернізована стара релігія не відповідала потребам часу: вона гальмувала процес державотворення; не захищала багатства і привілеї феодальної верхівки, що набирала силу; ускладнювала розвиток зв'язків з християнськими країнами. Тому запровадження нової державної монотеїстичної релігії стало життєвою необхідністю. Вибір було зупинено на християнстві візантійського зразка. І це зовсім не випадково:

- по-перше, ще за часів існування античних міст-держав для Подніпров'я визначився південний вектор цивілізаційної орієнтації, який значно посилювався з появою торгового шляху «з варяг у греки»;
- по-друге, у державній еліті вже існували досвід та традиція хрещення (Аскольд, Ольга), пов'язані з Константинополем;
- по-третє, відповідно до візантійської моделі християнства світська влада домінувала над релігійною, що цілком влаштувало великого князя: ідеологічну підтримку своїм державотворчим планам він отримував, а контроль над цим з боку церкви не встановлювався;
- по-четверте, візантійське православ'я знайомило Русь з християнським віроченням рідною мовою, що значно прискорювало і спрощувало процес поширення та утвердження нової релігії.

Єдине, що тривожило Володимира, - це реальна загроза через прийняття християнства потрапити в ідеологічну або ж навіть політичну залежність від Візантії.

Вирішенню проблеми посприяв збіг обставин. У 986 р. візантійський імператор Василь II, проти якого виступили земельні магнати, попросив у Володимира військової допомоги для придушення заколотників. Київський князь погодився, але висунув вимогу - одруження із сестрою імператора Анною. Це була надзвичайно висока ціна, адже відповідно до існуючих тоді канонів, візантійські принцеси могли виходити заміж лише за рівних собі або хоча б за представників родини німецьких імператорів. Проте обставини були сильніші за традиції: реальна загроза Константинополю змусила Василя II піти на поступки, водночас він сам висунув вимогу, щоб Володимир охрестився і запровадив християнство на Русі. Виконуючи умови русько-візантійської угоди, у Києві хрестився Володимир.

Шеститисячне руське військо допомогло візантійському імператору розбити сили феодальної опозиції влітку 988 р. у битві під Хрисополем. Проте, опанувавши ситуацією, імператор зрікся своїх обіцянок і відмовив князю віддати за нього сестру. Намагаючись досягти поставленої мети, Володимир здійснює блискавичний похід до Криму і захоплює важливий пункт візантійського панування на півострові, головну житницю імперії —¹ Херсонес (Корсунь). Імператору нічого не залишилось, як виконати умови угоди. Саме в Корсуні восени 989 р. Володимир взяв шлюб з Анною (хоча не всі дослідники погоджуються з цим твердженням). Ця подія стала точкою відліку процесу поширення християнства на Русі. Драматичні події, пов'язані із запровадженням нової релігії, що відбулися протягом трьох років (988, 989, 990) літописцем спресовані в один - 988 р. Насправді християнізація Русі тривала декілька століть.

Прийняття християнства значно вплинуло на подальший розвиток Київської Русі:

1. *Нова віра сприяла остаточному розкладу родового ладу й формуванню та зміцненню нових феодальних відносин у східних слов'ян.* Християнство, сформоване як релігія класового суспільства, освячувало владу панівної еліти, соціальну диференціацію та всю феодальну систему.

Водночас воно рішуче стверджувало рівність усіх перед Богом, чим заклало принципово нові підвалини в ідеологічні моделі майже всіх соціальних рухів, у тому числі антифеодальних.

2. *Православ'я стало надійним ґрунтом для створення могутньої, централізованої самодержавної країни.* До кінця 80-х років X ст. Русь була слабоконсолідованою, поліцентричною державою, що зберігала єдність і форму завдяки мечам великокнязівської дружини. Одночасне проведення адміністративної та релігійної реформ якісно змінило ситуацію. Сприяючи централізації, вони зламали сепаратизм місцевих князів та племінних вождів, утвердили єдиновладдя київського князя як основу політичної моделі управління Руссю (християнське єдиnobожжя стало своєрідним ідеологічним підґрунтям утвердження особистої влади верховного правителя).

3. *Прийняття християнства сприяло зростанню міжнародного авторитету держави.* Хрещення Русі та одруження на Багрянородній сестрі візантійського імператора ввели Володимира у коло християнської сім'ї європейських правителів, а Давньоруській державі відкрили шлях до її визнання європейською християнською спільнотою. З того часу великий князь ставав повноцінним суб'єктом міжнародного права: кордони його держави вважалися недоторканими (бодай номінально); на полі бою княжих воїнів брали в полон, а не в рабство та ін. Запровадження нової віри не стало основою ідеологічної та політичної залежності від Константинополя. Навпаки, воно сприяло налагодженню і розширенню плідних зв'язків, побудованих на принципі рівноправності, з багатьма європейськими країнами. Це підтверджують тісні контакти з Німеччиною, Польщею, Швецією, Римом. Після християнізації Русь була навіть тісніше пов'язана із Заходом, ніж з Візантією, про що свідчать численні шлюбні угоди династії Рюриковичів. Зокрема, протягом X - XIII ст. вони уклали 83 шлюби з представниками західноєвропейських родин, а з членами візантійських династій лише 12.

4. Під впливом християнства поступово відбулася докорінна зміна світобачення та світосприйняття населення Давньоруської держави.

Особливістю язичницького світогляду було обожнення природи. Язичництво пригнічувало людську душу і виховувало страх перед природними силами. Оголошення християнством Бога надприродною силою, яка керує світом, докорінно змінило ситуацію, позбавивши людину цього страху. Поступово відбувається зміна акцентів у релігійній вірі: він переноситься із зовнішнього на внутрішній світ людини, внаслідок чого людина отримує свободу вибору поведінки. Справедлива розплата чекає в потойбічному світі. Такі якісні зміни помітно вплинули на звичаї та мораль ранньофеодального суспільства: певною мірою пом'якшилися стосунки між людьми, було усунуто полігамію, засуджено звичаї родової помсти, поліпшилося ставлення до бідних, особливо до рабів.

5. Нова віра заклала якісно нові підвалини в культурній сфері, сприяла розвитку писемності, літератури, архітектури та мистецтва.

Прийняття християнства стало великою культурною революцією. А вже у X ст. Візантійська імперія була найцивілізованішою державою Європи. Приймаючи християнство Русь за досить короткий час перейняла кращі досягнення розвинутої візантійської культури.

Отже, запровадження християнства на Русі, безумовно, було явищем прогресивним. Воно сприяло формуванню та зміцненню феодальних відносин, розвитку державності, зростанню міжнародного авторитету, розвитку культури.

Література

1. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. - К., 2004.
2. Історія України / Відп. ред. Ю.Сливка. - Львів, 2003.
3. Толочко П. Київська Русь. - К., 1996.